

Kosovo daruje

2021

IZVEŠTAJ O STANJU FILANTROPIJE

°catalyst

podržali

 CHARLES STEWART
MOTT FOUNDATION

 | Rockefeller
Brothers Fund
Philanthropy for an Interdependent World

Jul, 2022. godine
Beograd

Sadržaj

Uvod	1
Sažetak	3
Pregled prakse davanja u 2021. godini	4
· Ukupno zabeleženo davanje	5
· Oblasti davanja	11
· Struktura donatora	15
· Struktura primalaca	17
· Struktura krajnjih korisnika	20
· Tipovi donacija	22
Davanje dijaspore	26
Istaknuti primeri donacija	29
Izveštavanje medija	32
Ankes	34
· Metodologija	34
· Pojmovnik	36
· Trendovi davanja	38

Uvod

Izveštaj Kosovo daruje 2021. je jedinstven godišnji izveštaj koji detaljno predstavlja nivo razvijenosti dobrotvornog davanja na Kosovu. Fondacija Catalyst Balkans je počela da prati trendove davanja na Kosovu 2013. godine. Prethodnih godina, desilo se nekoliko događaja koji su uticali na filantropski ekosistem na Kosovu: prvenstveno, zemljotres u Albaniji 2019. godine, a zatim i do tada nezabeležena kriza izazvana pandemijom COVID-19. Iako su postavile ozbiljne izazove za kosovsku privredu i društvo, ove krize su i podstakle širenje filantsropske zajednice i povećanje nivoa davanja. Usled mera preduzetih zbog pandemije, Kosovo je doživelo najveću recesiju u poslednjih deset godina – BDP je opao za 7,7% u trećem kvartalu 2020. godine. Uprkos izazovima od prethodne godine, kosovska privreda se oporavila naredne godine – BDP je porastao za 14,5% u 2021.¹ godini, dok je prosečna zarada povećana za 18 evra². S obzirom na prestanak zabrana, oporavak privrede i adaptaciju kosovskog društva na postpandemijske uslove, zanimljivo je analizirati u kojoj meri se filantsropska zajednica prilagodila ovim promenama. U tom smislu, ovaj izveštaj može biti dobra osnova za analiziranje uticaja krize izazvane pandemijom COVID-19 na filantsropski ekosistem.

U kontekstu poređenja, ovaj izveštaj pruža jedinstveni pregled davanja na Kosovu i doprinosi nalazima drugih istraživanja na ovu temu. Prema najnovijim procenama Charity Aid Fondacije, Kosovo zauzima deveto mesto na svetskoj listi davanja, odnosno nalazi se među deset zemalja koje najviše daruju na svetu³. Na osnovu globalnog indeksa filantsropskog okruženja, ocena regulatornog okvira na Kosovu je 3,9/5,0. Međutim, ova istraživanja sama po sebi ne pružaju kompletan uvid u razvijenost filantropije na Kosovu. To je zato što su ova dva indeksa zasnovana na podacima dobijenim iz anketa, dok Izveštaj o stanju filantropije na Kosovu za 2021. godinu fondacije Catalyst Balkans predstavlja jedini izvor podataka koji nije zasnovan na samoproceni ili subjektivnoj oceni filantsropskih aktivnosti. Stoga se ovaj izveštaj može smatrati najobjektivnijim pokazateljem nivoa razvijenost filantropije na Kosovu.

¹ Agencija za Statistiku Kosova. Bruto Domaći Proizvod (BDP) po Rashodnom i Proizvodnom Pristupu. Pristupljeno 1. 6. 2022. na <https://ask.rks-gov.net/media/6721/gross-domestic-product-gdp-of-the-expenditure-and-production-approach-q4-2021.pdf>

² Agencija za Statistiku Kosova. Nivo zarade na Kosovu 2021. Pristupljeno 1. 6. 2022. na <https://ask.rks-gov.net/en/kosovo-agency-of-statistics/add-news/wage-level-in-kosovo-2021>

³ Charity Aids Foundation (2021.). CAF World Giving Index 2021 – A global pandemic special report.

Sadržaj ovog izveštaja podeljen je u četiri poglavlja. U prvom delu izveštaja prikazani su standardni pokazatelji: geografska i mesečna raspodela davanja, struktura oblasti davanja, tipovi donatora, tipovi primalaca, krajnji korisnici pomoći, i struktura donacija prema načinu davanja i nameravanom efektu davanja. S obzirom na to da donatori iz dijaspore imaju značajnu ulogu u filantropiji na Kosovu, davanje dijaspore predstavljeno je u drugom pogлављu. U narednom poglavljju navedeni su primjeri dobre prakse, a u poslednjem poglavljju opisano je izveštavanje medija o filantropiji. Na samom kraju ovog izveštaja nalazi se aneks u kome je objašnjena metodologija primenjena u izveštaju i dat spisak definicija termina koji su korišćeni, kao i podaci o trendovima tokom prethodnih godina. Zarad sažetosti, pre glavnog sadržaja izveštaja, sledi sažetak glavnih nalaza.

Sažetak

U prethodnoj godini, zabeleženo je 243 akcije davanja u ukupnoj vrednosti od 2.220.000 evra. Ako izuzmemo pandemijsku godinu⁴, koja je bila jedinstvena u pogledu najveće darovane sume, davanje u 2021. godini ostalo je na istom nivou kao u 2019. Najznačajniji deo u ukupnoj darovanoj sumi ostvaren je samo jednom akcijom davanja u iznosu od milion evra. Naime, fondacija Golden Eagle i kompanija Frutex investirale su u otvaranje jednog socijalnog preduzeća. Uopšteno govoreći, dijaspora je igrala značajnu ulogu u filantropskom davanju na Kosovu; donatori iz dijaspore pokrenuli su 28% akcija davanja i imali su deo od 12% u ukupno darovanoj sumi u 2021. godini. U akcijama pokrenutim van Kosova, istaknuti pojedinci su identifikovani kao najčešći tip donatora.

Prethodna godina takođe je bila obeležena značajnim učešćem privatnih subjekata (građana koji daruju kroz akcije masovnog davanja i pojedinci koji se mogu identifikovati) u broju akcija davanja. Tačnije, pojedinci koji se mogu identifikovati su i dalje bili najaktivniji tip donatora, učestvujući u nešto manje od polovine akcija darivanja, dok su građani (kroz masovna davanja) učestvovali u više od jedne četvrtine akcija davanja. Dok su pojedinci najčešće donirali za pomoć u oblasti obrazovanja, koja je bila i najčešće podržana oblast u 2021, građani (kroz masovna davanja) su najčešće davali za lečenje. Poslovni sektor ostvario je deo od 14% u ukupnom broju akcija davanja, pri čemu je najviše bilo u svrhe sezonskog davanja. U pogledu tipa primalaca, i privatni i poslovni subjekti su češće donirali direktno ugroženim pojedincima i porodicama, bez posredovanja neprofitnih organizacija ili države. Kada je u pitanju nameravani efekat davanja, u 2021. godini najveći broj donacija i privatnih i poslovnih subjekata imao je jednokratan efekat.

U pogledu izveštavanja medija o filantropiji na Kosovu, zabeleženo je ukupno 582 medijske objave u 2021. godini. U poređenju sa 2020. broj medijskih objava je opao. Međutim, odnos između broja medijskih objava i ukupnog broja akcija davanja je nešto veći. Većina medijskih objava objavljena je na internet portalima. U smislu zastupljenosti u medijskom prostoru, internet portalni su izveštavali o filantropiji u skladu sa njihovim udelom, dok su štampači mediji izveštavali češće. Kada je reč o elektronskim medijima, 82% vesti o filantropiji je emitovano u terminu najveće gledanosti, odnosno slušanosti. U pogledu kvaliteta medijskih podataka, za oko polovinu akcija davanja bila je poznata darovana suma.

⁴ Termin „pandemijska godina“ odnosi se na 2020. godinu, iako je pandemija COVID-19 obeležila i 2021. godinu.

Pregled prakse davanja u 2021. godini

Fondacija Catalyst Balkans prati stanje filantropije na Zapadnom Balkanu od 2013. godine, kroz praćenje medija i direktnu komunikaciju sa akterima. Svake godine sastavljamo izveštaj o stanju filantropije na Kosovu u kom predstavljamo sakupljene i analizirane podatke. Da bi se procenio nivo filantropske aktivnosti u dатoj zemlji, uzimaju se dva pokazatelja u obzir: broj akcija davanja i iznos donirane sume. Broj akcija davanja ukazuje na učestalost filantropske aktivnosti, dok iznos donirane sume služi kao kvalitativna ocena tih akcija. Da bismo dali kompletan pregled filantropije na Kosovu, podatke u ovom poglavљу smo podelili na odeljke prema lokaciji davanja, vremenu davanja, oblastima davanja, strukturi donatora, primalaca i krajnjih korisnika, načinu davanja, i nameravanom efektu davanja.

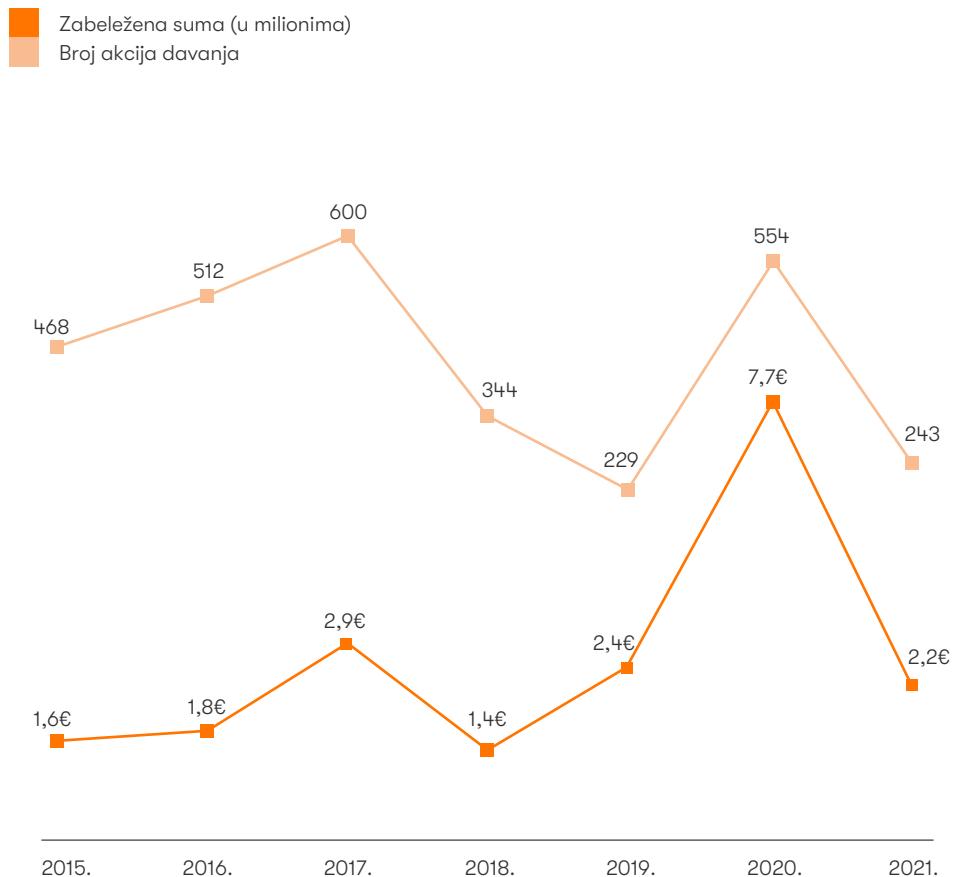
Ukupno zabeleženo davanje

U 2021. godini, fondacija Catalyst Balkans zabeležila je 2.220.000 evra u donacijama koje su prikupljene kroz 243 zasebne akcije davanja. U poređenju sa prethodnim godinama, broj akcija u 2021. godini bio je gotovo minimalan, dok je ukupna donirana suma bila nešto ispod proseka. Važno je napomenuti da su u gotovo polovini akcija davanja donatori bili iz zemalja van Zapadnog Balkana. U poređenju sa filantropskom aktivnosti u 2020. godini, zabeležen je značajan pad kako u učestalosti (broj akcija) tako i u intenzitetu (sumi) davanja. Konkretno, zabeležena suma je manja za 71%, dok je broj akcija davanja manji za 56% u odnosu na 2020. godinu. Međutim, ovaj pad je očekivan, budući da je 2020. bila obeležena krizom izazvanom virusom COVID-19, tokom koje su donatori u čitavom regionu bili veoma aktivni u ublažavanju negativnih posledica pandemije. S obzirom na to, filantropska aktivnost se vratila na sličan nivo kao u 2019. godini. Drugim rečima, ako posmatramo ukupnu zabeleženu sumu u odnosu na broj stanovnika, primećujemo da je u 2021. donirana suma po glavi stanovnika iznosila 1,2 evra, što je mnogo manje od proseka u regionu⁵.

---

⁵ Važno je napomenuti da se ovaj broj zasniva na broju medijskih objava. Stoga, nije potpuno jasno da li je niži nivo filantropije uzrokovani manjom medijskom aktivnosti ili stvarnim stanjem filantropije (vidi Aneks: Metodologija).

Trend davanja 2015 – 2021

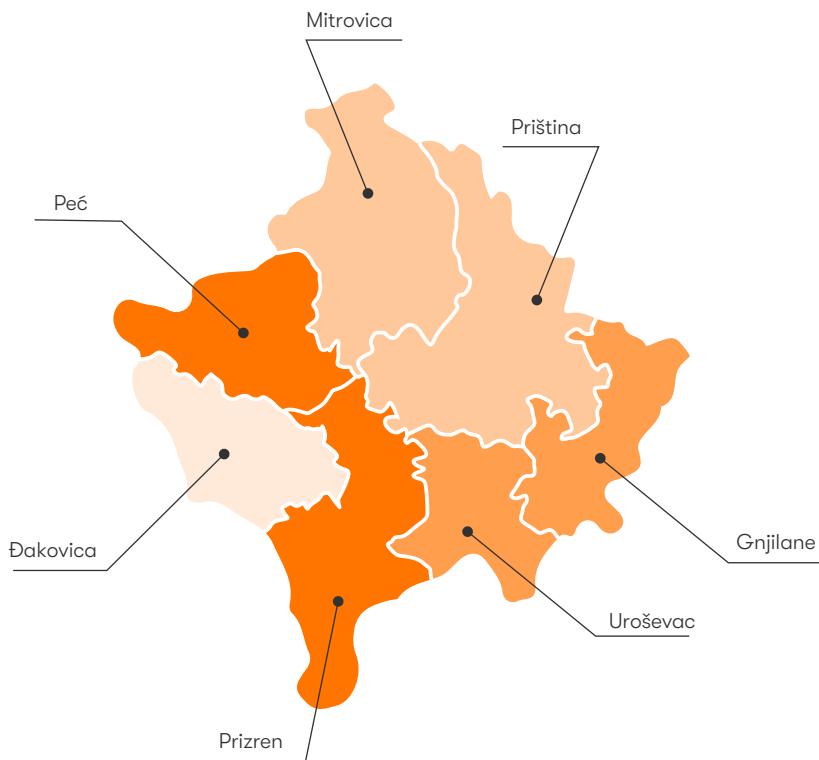
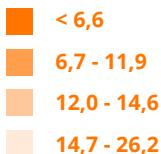

Geografska raspodela davanja

Geografska raspodela davanja na Kosovu se može posmatrati kao broj donacija usmeren ka svakoj regiji. Većina akcija davanja primljena je u regiji Prištine, što je i očekivano, s obzirom na to da je Priština glavni grad i ekonomski i administrativni centar Kosova. Međutim, budući da je Priština najnaseljenija regija u zemlji, nije najjasnije da li su korisnici iz ove regije bili najčešći primaci donacija. Kako bi se kontrolisao uticaj veličine populacije, raspodela davanja po regijama je predstavljena kao broj akcija davanja zabeležen na 100.000 stanovnika. U tom smislu, najveći broj akcija davanja u 2021. godini bio je usmeren ka regiji Đakovice (26 akcija na 100.000 stanovnika), zatim ka regiji Prištine (15 akcija na 100.000 stanovnika), i ka regijama Gnjilana i Mitrovice, pri čemu je svaka zabeležila 12 akcija na 100.000 stanovnika. Manji broj donacija usmeren je ka ostalim regijama zemlje.

Mapa regija na Kosovu – kvartali

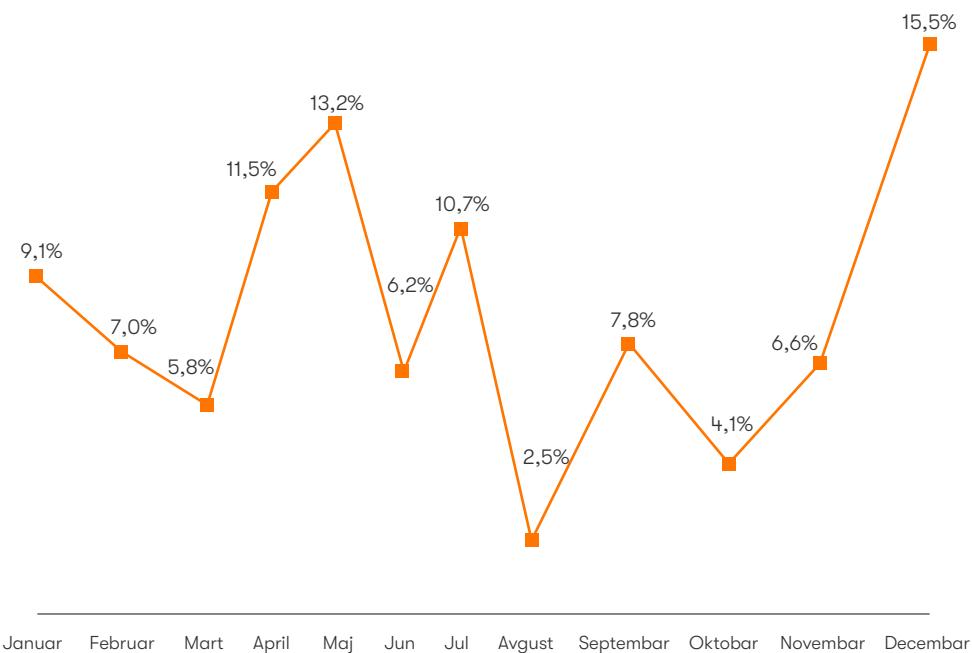
Broj akcija davanja na 100.000 stanovnika

Mesečna raspodela davanja

Filantropska davanja mogu biti uslovljena godišnjim ciklusima u kojima se dešavaju. Kada je reč o mesečnoj raspodeli, najveći broj akcija davanja zabeležen je u decembru. Ovo je очekivano, s obzirom na to da su mnogi praznici u decembru i da pravni subjekti (kompanije i neprofitne organizacije) pojačavaju ekonomsku aktivnost upravo tokom poslednjeg meseca u poslovnoj godini kada ostane sredstava u njihovom budžetu. Od kad je fondacija Catalyst Balkans počela da prati filantropiju na Kosovu, primećuje se da su dobrotvorne akcije učestalije i izraženije tokom religijskih praznika. Ovaj trend je naročito bio uočljiv prošle godine. Konkretno, veći broj akcija davanja zabeležen je u maju, zatim u aprilu i julu, kao podrška ugroženim porodicama tokom meseca Ramazana, Ramazanskog bajrama i Kurban-bajrama. Tokom ovih praznika pokrenute su razne kampanje za dodelu poklon paketa. Najmanji broj akcija davanja zabeležen je avgustu, tokom perioda godišnjih odmora.

Broj akcija davanja

Oblasti davanja

Nasuprot 2020. godini kada su se donatori pretežno fokusirali na otklanjanje negativnih posledica pandemije izazvane virusom COVID-19, donatori u 2021. preusmerili su pažnju na ostale oblasti. U strukturi ukupnog davanja, najveći deo akcija davanja bio je usmeren ka obrazovanju, dok je najveći ideo donirane sume bio usmeren na podršku socijalnom preduzetništvu. Najveći deo ove podrške izdvojen je za oblast nižeg obrazovanja, uključujući donacije učeničkih stipendija i kupovinu opreme za škole i vrtiće. Primer donacije u obliku stipendija u 2021. godini je tradicionalni program kompanije Meridian Express i RIT Kosovo (Američki Univerzitet na Kosovu), kroz koji su dodeljene stipendije u ukupnoj vrednosti od 5.000 evra učenicima iz socijalno ugroženih porodica. Ovo je peta godina za redom kako se kroz ovaj program dodeljuju stipendije. Donatori iz dijaspore su uopšteno bili najvažniji izvor podrške, što je naročito tačno kada je reč o podršci obrazovanju.

U pogledu donacija, oblast socijalnog preduzetništva je zabeležila dvotrećinski ideo u ukupnoj sumi. Ova suma je dobijena kroz samo jednu akciju davanja. Naime, fondacija Golden Eagle i kompanija Frutex realizovale su projekat pokretanja socijalnog preduzeća u vrednosti od milion evra. Pored socijalnog preduzetništva, još jedna oblast koja se izdvojila u smislu novčane vrednosti je zdravstvo, koje je primilo 17% donirane sume i 13% ukupnog broj akcija davanja. Sredstva za podršku zdravstvu su većinom donirana kroz kampanje za prikupljanje sredstava, pri čemu je najveći ideo bio namenjen lečenju. Tokom 2021., građani su kroz masovne kampanje učestvovali u najvećem broju akcija davanja za lečenje. Najzastupljenije akcije prikupljanja sredstava za lečenje podrazumevale su pozive za donacije koje je pokrenula humanitarna fondacija Avni Hyseni za lečenje L.U. koji pati od srčane bolesti. Za ovu svrhu prikupljeno je ukupno 32.000 evra, dok je za lečenje šestogodišnjeg deteta iz Glogovca prikupljeno 23.000 evra.

Kako je navedeno u prethodnom odeljku, na filantropsku aktivnost utiču godišnji ciklusi, uključujući praznike. Stoga, fondacija Catalyst Balkans kategorizuje davanja vezana za praznike kao sezonska davanja. U pogledu učestalosti donacija, sezonsko davanje je bila druga najviše podržana oblast u 2021. godini. Većina akcija sezonskog davanja bila je u obliku namirnica i potrošne robe, uključujući donacije poklon paketa socijalno ugroženim porodicama.

Donacije za podršku marginalizovanim grupama, uključujući osobe sa invaliditetom, samohrane roditelje, decu bez roditeljskog staranja, stariju populaciju, etničke manjine, seksualne manjine, i druge, čine 16% svih akcija davanja u 2021. godine, što je najveći procenat od 2017. godine. Nastavljajući trend koji traje četiri godine, pojedinci su 2021. bili najaktivniji donatori za podršku marginalizovanim grupama. Većina ovih pojedinaca su bili donatori iz dijaspore.

Kada je reč o oblastima davanja koje privlače manje pažnje donatorima tokom godina, u 2021. godini zabeležen je širok spektar tema, naročito u poređenju sa pandemijskom godinom. Konkretno, od ukupnog broja akcija davanja, 19% je pokrenuto za podršku manje zastupljenim oblastima. U odnosu na pandemijsku godinu, zabeleženo je blago povećanje udela davanja za oblast životne sredine, urgentne pomoći, sporta, kulture i umetnosti, javne infrastrukture, religijskih aktivnosti, ekonomskog razvoja i socijalnog preduzetništva. U 2020. godini je pomoć za otklanjanje negativnih posledica pandemije COVID-19 bila najzastupljenija oblast. U poređenju sa tim, u 2021. je za tu oblast zabeleženo svega 5% akcija davanja i 3% udela u ukupnoj sumi.

Oblast davanja

Udeo u akcijama davanja

Obrazovanje 24,7%

Sezonsko davanje 18,5%

Podrška marginalizovanim grupama 16,0%

Zdravstvo 13,2%

Smanjenje siromaštva 13,2%

COVID-19 4,5%

Životna sredina 2,1%

Urgentna pomoć 1,6%

Socijalno preduzetništvo⁶ 0,4%

Ostalo 5,8%

⁶ Socijalno preduzetništvo ostvarilo je udeo od 65,9% u ukupnoj doniranoj sumi.

Oblasti davanja – Ostalo

Udeo u akcijama davanja

Sport 1,2%

Kultura i umetnost 1,2%

Javna
infrastruktura 0,8%

Religijske aktivnosti 0,8%

Ekonomski razvoj 0,4%

Struktura donatora

Privatni subjekti (uključujući pojedince i građane koji učestvuju u masovnim davanjima) naročito su se istakli po broju akcija davanja u 2021. godini. Konkretno, od 243 akcije davanja, 116 su pokrenuli pojedinci, a 64 su bile donacije generisane kroz masovna davanja. Pojedinci su ostali najčešći tip donatora uz još veći ideo u broju akcija davanja u odnosu na pandemijsku godinu. Oni su uglavnom donirali za obrazovanje u 2021., naročito u formi stipendija.

Učešće građana (kroz masovna davanja) u ukupnom broju akcija davanja povećalo se u odnosu na 2020. godinu. Sa druge strane, ako posmatramo novčanu vrednost donacija prikupljenih u okviru masovnih kampanja, zabeležena suma je manja nego u pandemijskoj godini, a razlog tome je manji broj kampanja za prikupljanje sredstava koje obično privlače veću podršku građana. Glavni tip primalaca kojima su građani (kroz masovno davanje) upućivali donacije bile su neprofitne organizacije, uglavnom u svrhe lečenja, a zatim i pojedincima i porodicama kojima su donirali u svrhe smanjenja siromaštva.

Poslovni sektor je bio manje aktivran u odnosu na pandemijsku godinu. U 2021. godini, poslovni sektor je ostvario 14% udela u broju akcija davanja. U pogledu davanja državi, ovaj procenat je veći: 30%, što implicira da je poslovni sektor bio aktivniji u donacijama usmerenim ka državi nego u donacijama usmerenim ka neprofitnom sektoru (16%). Međutim, ako posmatramo novčanu vrednost donacija, kompanije zajedno sa malim i srednjim preduzećima su najviše darivali, odnosno više od dve trećine ukupne donirane sume. Neke od kompanija koje su pokrenule najveći broj akcija davanja su kompanija Petrol, NLB banka Kosovo i kompanija Frutex. Jedna donacija u vrednosti od milion evra od strane kompanije Frutex čini većinu tog udela, a kada se ta donacija izuzme, učešće poslovnog sektora u ukupnoj doniranoj sumi je znatno manje (12%).

Struktura donatora

Udeo akcija davanja

Pojedinci 47,7%

Građani (masovno) 26,3%

Poslovni sektor 14,4%

OCD/udruženja 7,0%

Privatne fondacije 3,7%

Mešoviti donatori 0,9%

Struktura primalaca

Glavne tipove primalaca delimo u sledeće grupe: neprofitne organizacije, javne institucije, lokalne i nacionalne vlasti, i pojedinci i porodice. Neprofitne organizacije i država (institucije i lokalne i nacionalne vlasti) služe samo kao kanal za dalju distribuciju pomoći, dok pojedinci i porodice predstavljaju i krajnje korisnike te pomoći. Od kako je fondacija Catalyst Balkans počela da prati filantropiju na Kosovu, najveći ideo donacija dat je direktno ugroženim pojedincima i porodicama. I u 2021. je to bio slučaj, s obzirom na to da je više od polovine donacija dato direktno pojedincima i porodicama bez posredovanja NPO ili države. U odnosu na prethodne godine, ideo davanja usmeren na pojedince i porodice u 2021. bio je manji nego tokom prepandemiske godine, ali je bio veći nego tokom pandemiske godine. To je zato što je učešće države dostiglo najviši nivo u 2020. usled donacija za otklanjanje negativnih posledica izazvanih pandemijom COVID-19. Ove donacije su najčešće raspoređivane kroz lokalne i nacionalne vlasti.

Na prvi pogled, učestalost podrške usmere direktno ka lokalnim i nacionalnim vlastima se smanjila (27% u 2020, a 6% u 2021.). Ipak, moramo imati u vidu da je 2020. bila jedinstvena godina u pogledu načina na koji se podrška distribuirala tokom pandemije. Ako izuzmemo pandemisku godinu, učestalost davanja lokalnim i nacionalnim vlastima u 2021. godini bila je malo veća od prosečnog udela tokom prepandemiskih godina. Kada je reč o pomoći usmerenoj kroz institucije (obrazovne, zdravstvene, socijalne, sportske i kulturne), zabeležena je manja učestalost davanja u poređenju sa pandemiskom godinom. Najčešće su bile podržane zdravstvene i obrazovne institucije, uglavnom kroz donacije opreme. Jedna takva strateška donacija institucija bila donacija mobilnih inkubatora u vrednosti od 12.000 evra od strane Rotari kluba Macadam Prizren Regionalnoj bolnici u Prizrenu.

Sa druge strane, neprofitne organizacije zabeležile su porast u učestalosti davanja. Na osnovu podataka prikupljenih tokom godina, neprofitne organizacije su najviše učestvovalе u 2021. godini u pogledu ukupnog broja akcija davanja. Konkretno, jedna četvrtina svih akcija davanja i više od tri četvrtine ukupne donirane sume donirano je kroz rad neprofitnih organizacija. Kao i što je očekivano, većina pomoći usmerena ka neprofitnim organizacijama donirana je u svrhe podrške marginalizovanim grupama, uključujući osobe sa invaliditetom, decu bez roditeljskog staranja, stariju populaciju i samohrane roditelje.

Pojedince i porodice su najviše podržavali istaknuti pojedinačni donatori, dok su građani kroz masovna davanja najčešće pružali podršku neprofitnim organizacijama. Istaknuti pojedincu su takođe bili glavni donatori javnim institucijama. U pogledu svih akcija davanja usmerenih ka neprofitnom sektoru u 2021. godini, nešto manje od polovine bilo je kroz masovne donacije, a približno trećina od strane istaknutih pojedinačnih donatora.

Struktura primalaca

Udeo akcija davanja

Pojedinci/porodice 53,5%

Neprofitne organizacije 25,1%

Institucije 13,6%

Lokalne/nacionalne vlasti 5,8%

Ostalo 2,0%

Struktura krajnjih korisnika

U ciklusu jedne akcije davanja, krajnjim korisnicima smatramo one kojima je pomoć krajnje namenjena. Drugim rečima, krajnji korisnici su pojedinci ili grupe građana za koje je određena donacija namenjena. U 2021. godini, najveći deo akcija davanja bio je usmeren ka korisnicima usluga lokalne zajednice (vidi Aneks: Pojmovnik), dok je najveća podrška u pogledu donirane sume bila usmerena ka osobama sa invaliditetom. Konkretno, korisnici usluga lokalne zajednice ostvarili su deo veći od jedne trećine akcija davanja. U 2021. godini, istakla se donacija Udruženja banaka Kosova. Naime, udruženje je doniralo 50.000 evra za podršku procesu vakcinacije na Kosovu.

Jedna od deset akcija davanja u 2021. bila je usmerena ka osobama sa invaliditetom. Međutim, u pogledu darovane sume, podrška za ovaj tip korisnika je znatno veća: dve trećine ukupno donirane sume bilo je namenjeno osobama sa invaliditetom. Razlog je jedna donacija fondacije Golden Eagle i kompanije Frutex, koja je daleko nadmašila ostale donacije u 2021. u pogledu sume. Fondacija Golden Eagle i kompanija Frutex otvorile su fabriku koja treba da obezbedi radna mesta za osobe sa posebnim potrebama. Ova donacija procenjena je na jedan milion evra.

Među ostalim socijalnim pitanjima, smanjene siromaštva i podrška marginalizovanim grupama su i dalje bile glavne oblasti davanja u 2021. godini. Stoga, ekonomski ugrožene osobe su bili često podržana grupa, sa 26% udela u akcijama davanja. Ove filantsropske akcije su najčešće bile u formi humanitarne podrške, kao što je dodela paketa hrane i higijenskih proizvoda socijalno ugroženim porodicama. Međutim, u poređenju sa pandemijskom godinom, podrška je opala za ovaj tip korisnika.

Kategorije krajnjih korisnika koje obično dobijaju manju podršku su privukle malo veću pažnju donatora u 2021. godini. Tokom pandemije godine, 15% akcija davanja bilo je namenjeno manje podržanim korisnicima, dok se taj procenat u 2021. povećao na 19%, što je ujedno i najveći procenat u proteklih pet godina. Od ostalih manje podržanih grupa korisnika, ljudi iz drugih zemalja su bili najčešće podržani, a zatim i samohrani roditelji.

Struktura krajnjih korisnika

Udeo akcija davanja

Korisnici usluga
okalne zajednice 35,8%

Ekonomski
ugrožene osobe 26,3%

Osobe sa
invaliditetom 9,5%

Osobe sa
zdravstvenim
problemima 9,1%

Osobe iz drugih
zemalja 6,6%

Samohrani roditelji 4,1%

Deca bez
roditeljskog staranja 2,5%

Starija populacija 1,6%

Talentovana
deca i mladi 1,6%

Ostalo 2,9%

Tipovi donacija

Osim po tipu donatora, primalaca i korisnika, fondacija Catalyst Balkans kategorizuje donacije i po načinu finansiranja. Pored toga, važno je razlikovati i nameravani efekat koji donacija ima na oblast za koju je namenjena. Shodno tome, delimo donacije na jednokratne i dugoročne. Dugoročne donacije podrazumevaju pomoć koja korisnicima treba da obezbedi strateško rešenje njihovih problema, dok jednokratna pomoć ima kratkotrajan efekat.

Način davanja

Kampanje za prikupljanje sredstava su ubičajeni načini prikupljanja donacija još od 2018. godine. Međutim, u 2021., pomoć je najčešće pružana kroz direktnе donacije. Sa druge strane, davanje kroz kampanje za prikupljanje sredstava bilo je redе nego tokom pandemiske godine, i činilo je jednu trećinu svih akcija davanja i više od jedne četvrtine donirane sume. Razlog je što je u 2020. veliki broj kampanja pokrenut u svrhe pružanja pomoći u borbi protiv COVID-19.

Donacije su se češće prikupljale kroz događaje u 2021. nego u 2020., što je i očekivano budući da su događaji ređe organizovani u 2020. zbog pandemije. Konkretno, 8% akcija davanja prikupljeno je na različitim tipovima događaja, od kojih su sportske manifestacije i izložbe bili najčešći. Većina događaja u 2021. organizovana je za prikupljanje sredstava za lečenje.

Način davanja

Udeo akcija davanja

Direktne donacije 57,2%

Kampanje/pozivi 33,7%

Događaji: sportske
manifestacije 2,9%

Događaji: izložbe
/sajmovi 2,9%

Događaji:
koncerti/producija 1,2%

Događaji:
ručkovi/večere 0,4%

Događaji: ostalo 0,5%

Konkursi 1,2%

Nameravani efekat davanja

Jednokratne donacije činile su više od polovine akcija davanja u 2021. godini. Veliki deo jednokratnih donacija bio je u formi namirnica i potrošne robe, uključujući humanitarne pakete hrane i higijenskih proizvoda za socijalno ugrožene porodice. Gotovo polovina ovih donacija bila je u formi namirnica doniranih tokom praznika. Ako posmatramo novčanu vrednost donacija, jednokratna davanja su činila 28% ukupne sume. Značajan deo ove sume doniran je u svrhe lečenja, pri čemu se ističe donacija prikupljena tokom kampanje fondacije Labinot Tahiri za lečenje dvoje ljudi povređenih u eksploziji u Uroševcu. U okviru kampanje je prikupljeno 100.000 evra.

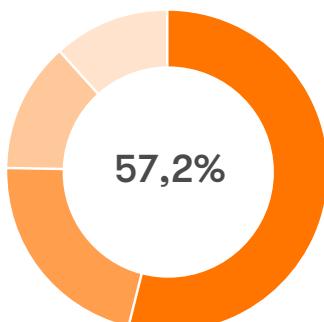
Sa druge strane, dugoročna podrška, kao što su oprema, kapitalne investicije i stipendije, bila je zastupljena u većem procentu u odnosu na pandemijsku godinu, dostigavši udeo od jedne trećine svih akcija davanja. Ipak, ovaj udeo je neznatno manji nego u 2019. godini. Dugoročne donacije su najčešće bile usmerene na oblast obrazovanja, najviše u formi stipendija. Oprema je takođe bila dominantan oblik dugoročne podrške u 2021. godini. Konkretno, jednu trećinu svih dugoročnih donacija činila je oprema, uključujući pomagala, medicinsku opremu i IT opremu za škole.

Nameravani efekat davanja

Jednokratna podrška

- 30,9%** Namirnice i potrošna roba
- 12,3%** Humanitarna pomoć
- 7,4%** Lečenje
- 6,6%** Stambeno zbrinjavanje

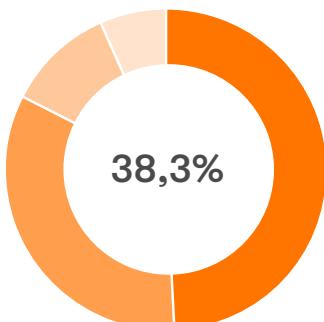
% Udeo akcija davanja

Dugoročna podrška

- 18,9%** Stipendije
- 12,8%** Oprema
- 4,1%** Socijalne usluge
- 2,5%** Kapitalne investicije

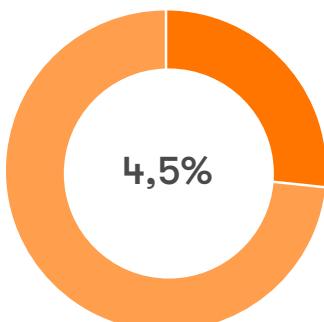
% Udeo akcija davanja

Nepoznato

- 1,2%** Organizaciona podrška
- 3,3%** Ostalo

% Udeo akcija davanja

Davanje dijaspore

S obzirom na to da predstavlja jedan od najznačajnijih faktora razvoja kosovske ekonomije, dijaspora igra važnu ulogu u filantropskom ekosistemu Kosova već godinama. Procenjuje se da oko 800.000 ljudi sa Kosova živi u dijaspori⁷. Prema podacima iz baze fondacije Catalyst Balkans, u periodu od 2015. do 2021. godine, donatori iz dijaspore su pomogli građanima Kosova donacijama u vrednosti većoj od 6,5 miliona evra. U 2021. godini, donatori iz dijaspore pokrenuli su 194 akcije davanja i tako prikupili 276.000 evra donacija. Većina podrške iz dijaspore bila je namenjena obrazovanju. S obzirom na nameravani efekat davanja, strateške donacije kao što su stipendije, oprema i usluge su bile najčešće.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj akcija davanja	177	131	267	122	112	249	194
Udeo u ukupnom broju akcija davanja	37,8%	25,6%	44,5%	35,5%	48,9%	23,6%	28,0%
Donirana suma (EUR)	372.779	307.330	712.178	262.771	1.000.582	3.620.033	275.748
Udeo u ukupnoj doniranoj sumi	23,3%	16,9%	24,6%	18,6%	43,0%	47,0%	12,4%

⁷ Diaspora as a Driving Force for The Development in Kosovo. (2009). Dostupno na:
https://www.eda.admin.ch/dam/deza/en/documents/laender/resource-183043_EN.pdf

Struktura donatora iz dijaspore

U pogledu strukture donatora, pojedinci su bili daleko najistaknutiji tip donatora. Konkretno, u periodu od 2015. do 2021. godine, prosečni udeau pojedinaca u strukturi donatora bio je 62%. Pojedinačni donatori iz dijaspore su najviše donirali direktno pojedincima i porodicama bez posredstva neprofitnih organizacija ili države. Kada je reč o oblastima davanja, pojedinačni donatori su najčešće donirali za podršku obrazovanju.

Pored pojedinaca, donatori iz dijaspore su najčešće darivali kroz masovne kampanje. Građani (kroz masovne kampanje) ostvarili su u proseku 27% učešća u strukturi donatora iz dijaspore. Oni su najviše podržali pojedince i porodice. Smanjenje siromaštva je oblast koja je dobila najveći procenat donacija građana.

Udruženja i kompanije iz dijaspore učestvovali su u malom procentu. Udruženja iz dijaspore donirala su u proseku 7%, dok je poslovni sektor učestvovao sa samo 2%. Može se zaključiti da su većina kompanija i udruženja koji su pružili pomoć građanima Kosova zapravo sa Kosova, ne iz dijaspore (vidi Aneks: Trendovi davanja).

Primeri podrške iz dijaspore

Kako je pomenuto, pojedinci su bili najistaknutiji tip donatora iz dijaspore. Donator koji se istakao je pevačica i kompozitorka Dua Lipa, koja je obezbedila podršku građanima Kosova kroz fondaciju Sunny Hill. Njena fondacija pruža podršku različitim ciljevima, ali se najviše fokusira na oblast kulture i umetnosti. Dua Lipa i njen otac, Dukadim Lipa, organizovali su događaj pod nazivom Sunny Hill Festival 10. avgusta 2018. koji je tada prvi put održan u Prištini. Ovaj godišnji međunarodni muzički festival je najveći festival koji se organizuje na Kosovu. Festival je trajao tri dana, a deo prihoda od prodaje karata bio je namenjen aktivnostima fondacije Sunny Hill. Fondacija je 2020. godine donirala 5.000 evra kako bi se kreirao novi vebajt za teatar u Dodoni.

Od 2015. do 2021. godine, donacije opreme činile su najveći procenat donirane sume iz dijaspore. Istaknuti primer je Blerim Selimi koji je donirao kola Hitne pomoći u vrednosti od 35.000 evra Centru porodične medicine u Srbici 2016. godine. Drugi primer desio se 2020. godine kada je Mehmet Sopa, koji je rođen u Gnjilanu a sada živi u Švajcarskoj, donirao 73 medicinska kreveta u vrednosti od 927.000 evra zdravstvenim institucijama na Kosovu. Pored toga, Halili Hadžija, koji živi u Nemačkoj, donirao je profesionalnu opremu Profesionalnoj protipožarnoj i spasilačkoj jedinici u Glogovcu.

Od januara 2015. do 31. decembra 2021. godine, donatori iz dijaspore su donirali stipendije u ukupnom iznosu od 1.3 miliona evra studentima na Kosovu. Donacija koja se istakla u 2017. godini bila je donacija Udruženja kosovskih preduzeća u Nemačkoj. Naime, oni su donirali 143 stipendije studentima na Kosovu u vrednosti od 134.000 evra. Pored toga, Američki Univerzitet na Kosovu organizovao je događaj za prikupljanje sredstava u Njujorku 2018. godine. Njihov cilj bio je da prikupe sredstva za studente iz socijalno ugroženih porodica. Tokom tog događaja prikupljeno je oko 42.000 evra za finansiranje studija studenata na Kosovu.

Pored strateških donacija, više od polovine donacija donatora iz dijaspore u periodu od 2015. do 2021. činile su jednokratne donacije. Primer ovoga je donacija Humanitarnog udruženja Peć iz Njujorka. U 2021. godini, ovo udruženje je prikupilo sredstva u visini od 52.000 evra namenjenih za podršku ugroženim porodicama u Peću, Dečanima, Klini, Istoku, Mitrovici i Glogovcu. Pored toga, udruženje je saradivalo sa udruženjima Bereqeti i Handikos u distribuiranju paketa hrane i higijenskih proizvoda u vrednosti od 15.000 evra namenjenih 371 socijalno ugrožene porodice na dan Ramazanskog bajrama.

Istaknuti primeri donacija

Poslovni sektor donirao IT opremu

Tokom prethodnih godina, poslovni sektor imao je važnu ulogu u pružanju podrške obrazovanju kroz donacije IT opreme. Donator koji se izdvojio je kosovska energetska korporacija KEDS koja je donirala 15 računara i prateću opremu Osnovnoj školi „Dëshmorët e Vitise”, kao i 50 računara SOS Dečijim selima na Kosovu.

NVO QIPS uspostavila SOS liniju za prevenciju samoubistva

U novembru 2019. godine, neprofitna organizacija „Qendra për Informim dhe Përmirësim Social” (QIPS) uspostavila je SOS liniju za prevenciju samoubistva pod nazivom „Linja e Jetës” (Linija života). Partneri organizacije, uključujući SOS liniju u Holandiji 113, obučili su 29 volontera da koriste odgovarajuće metode. U 2021, QIPS je pokrenuo kampanju za prikupljanje sredstava na platformi Kosovoideas kako bi nastavili aktivnosti obučavanja volontera i poboljšali i unapredili tehnike za svakodnevne aktivnosti. Zahvaljujući donatorima, u kampanji je prikupljeno 5.295 evra.

Fondacija Avni Hyseni podržala zdravstvo

Humanitarna fondacija Avni Hyseni nastavila je da podržava lečenje dece i odraslih, kao i ostala socijalna pitanja, uključujući smanjenje siromaštva, kroz veliki broj poziva za donacije u 2021. godini. Neke od akcija davanja koje se izdvajaju po visini prikupljene sume su poziv ove fondacije za doniranje sredstava za lečenje L.U. koji pati od srčane bolesti i živi u inostranstvu. Lokalni donatori i donatori iz dijaspore donirali su ukupno 32.000 evra. Kroz još jedan uspešan poziv za donacije prikupljeno je 23.000 evra za lečenje šestogodišnjeg deteta u Turskoj.

Neprofitne organizacije obezbedile nove domove socijalno ugroženim porodicama

U 2021. godini, neprofitni sektor na Kosovu bio je glavni kanal za podršku smanjenju siromaštva. U pogledu podrške socijalno ugroženim porodicama kroz rešavanje stambenog pitanja, istaklo se nekoliko akcija davanja. Organizacija „Balkan’s Orphans” pokrenula je poziv za donacije u svrhu kupovine novog stana za porodicu Gerdelaj koja je živela u lošim uslovima i bez dovoljnog prihoda. Prikupljeno je ukupno 37.000 evra. Crveni krst u Kamenici objavio je poziv za donacije u svrhu izgradnje nove kuće za 85-godišnju M.K. i njenu crkvu.

Fondacija Labinot Tahiri prikupila sredstva za lečenje

Fondacija Labinot Tahiri prikupila je 100.000 evra za lečenje dvoje ljudi povređenih u eksploziji gasnog cilindra u Uroševcu. U eksploziji je povredeno preko 40 osoba, od kojih su neke zadobile ozbiljne opekotine. Sredstva za lečenje u Austriji prikupljena su za dva dana uz pomoć darežljivih građana Uroševca kroz kampanju masovnog davanja.

NVO Shtatëmbëdhjetë podržava kulturu i umetnost

NVO Shtatëmbëdhjetë otvorila je novu galeriju, Galerija 17, kako bi skrenula pažnju na socijalne probleme i doprinela umetničkoj sceni u Prištini. Organizacija je pokrenula kampanju na platformi Kosovoideas kako bi prikupila sredstva za renoviranje prostora galerije, koji treba da služi kao eksperimentalni prostor za umetnike. Tokom septembra 2021, razni donatori pomogli su da se prikupi ukupno 15.000 evra.

Fondacija Golden Eagle i kompanija Frutex otvorile socijalno preduzeće

Jedna od najistaknutijih akcija davanja u 2021. godini u pogledu donirane sume bio je projekat fondacije Golden Eagle i kompanije Frutex u okviru kog su otvorile novo socijalno preduzeće: fabriku za papir i pakovanje. Glavni cilj ovog projekta je da podstakne inkluziju osoba sa invaliditetom u društvo kroz zapošljavanje u ovoj fabrici. Početni plan je da fabrika zaposli 30 ljudi, a da se broj zaposlenih povećava u budućnosti. Projekat finansira kompanija Frutex, čijim delom upravlja fondacija Golden Eagle. Ukupna vrednost ovog projekta je milion evra.

NLB banka pomaže u borbi protiv raka dojke

Krajem oktobra, koji je mesec borbe protiv raka dojke, NLB banka je podržala godišnju međunarodnu kampanju koja ima za cilj podizanje nivoa svesti i edukaciju o raku dojke. Kampanju je pokrenula NVO „Have Hope“. NLB banka je donirala epiteze, grudnjake i perike za žene koje boluju od raka dojke.

Sezonsko davanje za socijalno ugrožene porodice

Tokom prošlogodišnje sezone praznika, pokrenuto je nekoliko kampanja za podršku socijalno ugroženim porodicama. Primer takve kampanje bio je tradicionalni humanitarni maraton „Trči sa Deda Mrazom“ u Prištini. Ovaj događaj organizuje NVO Projekti 5 Cent radi prikupljanja sredstava za pomoć socijalno ugroženim porodicama. U saradnji sa Crvenim krstom, obezbeđeni su paketi hrane i poklona za 700 porodica. Još jedna akcija davanja koja se izdvojila bila je dodela 300 paketa hrane ekonomski ugroženim porodicama tokom meseca Ramazana. Donaciju je obezbedio Šaip Mikulovci, vlasnik mreže marketa Interex, u saradnji sa udruženjem Bereqeti. Ukupna vrednost paketa iznosila je 15.000 evra.

Građani i kompanije podržali terapeutske usluge za decu

Kako bi uspelo da nastavi rad na svom programu, udruženje „Down Syndrome Kosova” pozvalo je donatore da pomognu kroz nekoliko kampanja tokom 2021. godine. U saradnji sa kompanijama evroTarget i Evroenergie, udruženje je započelo kampanju pod nazivom „A Po M'sheh”. Kroz ovu kampanju, pružene su mesečne terapeutske usluge za desetoro dece sa Daunovim sindromom tokom perioda od godinu dana. Ukupna vrednost ovih usluga je 9.600 evra. Udruženje je takođe pokrenulo kampanju „Razglednica za bake i deke”, tokom koje su građani imali priliku da kupe ručno radene razglednice. Sav prihod je upotrebljen za podršku programima udruženja. Zahvaljujući ovoj inicijativi, prikupljeno je 15.415 evra.

Kampanja grupnog finansiranja za otvaranje nove muzičke škole

U 2021. godini, otvorena je nova privatna muzička škola u opštini Đakovica pod nazivom „In Tune”. Pre ovoga, postojala je samo jedna muzička škola u opštini, koja nije imala dovoljno kapaciteta za sve koji su zainteresovani za muziku. Škola „In Tune” treba da ponudi časove za razne instrumente za učenike svih nivoa. Cilj ove škole je da obrazuje i pripremi učenike za dalje muzičko obrazovanje. Kako bi se realizovalo otvaranje škole, pokrenuta je kampanja za prikupljanje sredstava na platformi Kosovoideas. Na ovoj platformi, prikupljena su sredstva za kupovinu neophodne opreme i materijala.

Nagrade FIDES

Forum građanskih inicijativa (FIQ) svake godine dodeljuje nagrade FIDES onima koji su doprineli zajednici kroz humanitarne projekte. FIQ je 22. decembra 2021. objavio dobitnike nagrade FIDES za 2021. godinu u Prištini. Nagrada „Hasan Priština” za doprinos na nacionalnom nivou dodeljena je Saniji Desku koja je pomogla u rađanju 100 dece tokom rata na Kosovu. Nagradu FIDES za doprinos iz dijaspore dobio je Marko Kosmo, osnivač i predsednik Globalnog albanskog fonda, za svoj rad na promovisanju filantropije u dijaspori i razvoj inovativnih načina prikupljanja sredstava van granica Kosova i Albanije. Konačno, kompanija IPKO je dobila nagradu FIDES za korporativni doprinos. Tokom 2021, ova kompanija donirala je ultrazvučni aparat za dijagnostikovanje raka dojke u ranim fazama Univerzitetском kliničkom centru QKUK. Kompanija je takođe pokrenula platformu za besplatno sponzorisanje i promociju obrazovanja, kulture, zaštite životne sredine i zdravstva.

Izveštavanje medija

Mediji predstavljaju ključni deo filantropskog ekosistema. Mediji služe kao kanal kroz koji se potencijalni donatori mogu informisati o raznim krizama i pozivima za donacije. Takođe, oni mogu uticati i na odnos građana prema filantropiji. Štaviše, pored direktnih pokazatelja nivoa razvijenosti filantropije, kao što su broj donacija i donirana suma, način i opseg medijskog izveštavanja o filantropiji su pokazatelji odnosa medija prema filantropiji, a stoga indirektno i mesta koje filantropija zauzima u društvu.

U periodu od 1. januara do 31. decembra, Catalyst Balkans zabeležio je ukupno 582 medijske objave. Većina ovih medijskih izveštaja objavljena je na internet portalima, što je očekivano s obzirom na to da ovaj vid medija zauzima najveći deo medijskog prostora. Međutim, u pogledu zastupljenosti u medijskom prostoru, onlajn objave su bile proporcionalne udelu onlajn medija, dok su štampane objave bile malo češće od generalnog udela štampanih medija. Sa druge strane, elektronski mediji su nešto ređe pokrivali temu filantropije.

Da bismo videli koliko su istaknute bile vesti o filantropiji u štampanim medijima, pratili smo na kojim stranama su štampane vesti iz oblasti filantropije. U slučaju elektronskih medija, beležili smo vreme emitovanja. Zaključili smo da nijedna vest iz oblasti filantropije nije objavljena na prvih pet strana. U 34% slučajeva, vesti iz oblasti filantropije su objavljena na drugih pet strana, a 66% na daljim stranama. U pogledu perioda kada su se emitovale vesti o filantropiji na elektronskim medijima (TV i radio), većina objava o filantropiji emitovana je u najgledanijem, odnosno najslušanijem delu dana. Konkretno, 82% svih zabeleženih medijskih objava o filantropiji emitovano je tokom najgledanijeg, odnosno najslušanijeg perioda (između 19h i 22h). Filantropija je bila češća tema u štampanim medijima, dok je u elektronskim medijima naglašavano davanje pri izveštavanju o filantropiji.

Tip	Broj medija	Udeo medija	Broj objava	Udeo objava
Internet portalii	50	89,3%	534	91,7%
Štampani mediji	2	3,6%	37	6,4%
Elektronski mediji	4	7,1%	11	1,9%
Ukupno	56	100,0%	582	100,0%

Broj i sadržaj medijskih objava predstavljaju važne pokazatelje za analizu odnosa medija prema temi filantropije. Međutim, veći broj medijskih objava ne znači nužno bolju medijsku pokrivenost, budući da medijske objave treba samo da reflektuju stvarnu situaciju. Drugim rečima, veći broj objava može jednostavno biti uzrokovani većim brojem donacija u dатој години. Stoga, ovaj pokazatelj treba posmatrati u odnosu na ukupan broj akcija davanja⁸. U 2021. godini, odnos između broja medijskih izveštaja i broja akcija davanja bio je 2,4. Drugim rečima, 2,4 medijske objave izveštavale su o jednoj akciji davanja. U poređenju sa prethodnim godinama, ovaj broj je u okviru proseka i veći nego u pandemijskoj godini. Još jedan pokazatelj koji je važno uzeti u obzir u pogledu kvaliteta medijskih podataka je i medijska pokrivenost akcija davanja u kojima je poznata donirana suma. U tom smislu, 48% svih akcija davanja imalo je poznatu doniranu sumu. Drugim rečima, za 52% akcija davanja u 2021. godini nije bilo podataka o doniranoj sumi. Zaključujemo da je broj medijskih objava u 2021. godini opao. Međutim, kada se posmatra u odnosu na ukupan broj akcija davanja, medijska pokrivenost je nešto veća nego u 2020. Onlajn mediji su najaktivnije izveštavali o filantropiji, dok su štampani mediji izveštavali češće u pogledu broja štampanih medija uopšte.

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Broj akcija davanja	468	512	600	344	229	554	243
Broj medijskih objava	716	1.400	1.844	2.203	767	1.189	582
Odnos između broja medijskih objava i broja akcija davanja	1,5	2,7	3,1	6,4	3,3	2,1	2,4
Udeo medijski pokrivenih akcija davanja sa podatkom o doniranoj sumi	30,1%	38,7%	53,5%	51,7%	59,8%	37,7%	47,7%

⁸ Više medija može izveštavati o jednoj akciji davanja. Ako je odnos između broja objava i broja akcija veći, to implicira da je više medija izveštavalo o jednoj akciji u proseku, što dalje znači da je medijsko izveštavanje bilo sveobuhvatnije.

Aneks

Metodologija

Istraživačka praksa pokazuje da se stepen razvijenosti filantropije u društvu može meriti na tri načina: anketnim istraživanjem građana, anketnim istraživanjem eksperata i oslanjajući se na zabeležene podatke. Anketno istraživanje pruža uvid u odnos javnosti ili stručnjaka prema određenoj temi, u ovom slučaju filantropiji. Međutim, ocena stepena razvijenosti filantropije se, pored stavova, zasniva i na ponašanju građana i pravnih subjekata, što se ne može precizno utvrditi kroz ankete. Pored mnogih drugih metodološki ograničenja, samoprocena učesnika ankete je najveći nedostatak anketa koje su sprovele fondacija Charity Aid i Lilly Family School of Philanthropy. Međutim, ova dva istraživačka centra, bar kada je reč o nacionalnoj filantropiji, mogu se osloniti na zabeležene podatke prikupljene i objavljene od strane šest nacionalnih poreskih uprava. Nažalost, ovaj izvor podataka nije dostupan ni u jednoj zemlji na Zapadnom Balkanu, zato što nacionalne poreske uprave ne registruju podatke o donacijama. Iz tog razloga, Catalyst Balkans se odlučio za druge načine prikupljanja podataka, prvo uz korišćenje medija, a zatim i drugih dostupnih i direktnih izvora podataka. Konkretno, Catalyst Balkans je podatke u ovom izveštaju prikupio kroz praćenje medija na lokalnom, regionalnom i nacionalnom nivou, uključujući elektronske, štampane i onlajn medije, u periodu od 1. januara do 31. decembra 2021. godine.

Ova metodologija ima nekoliko ograničenja koja treba naglasiti. Prvo, postoji očigledna razlika između stvarne situacije na terenu i podataka koji su zabeleženi. S obzirom na to da se podaci prikupljaju u više faza, sigurno je da zabeležene vrednosti potcenjuju stvarni opseg i intenzitet filantsropskih aktivnosti. Pored činjenice da mediji ne izveštavaju opsežno o filantropiji, metoda prikupljanja isečaka iz medija ne može biti sveobuhvatna, stoga je procena stanja filantropije ograničena nepotpunim podacima. Budući da se radi o uzorku podataka i da mediji izveštavaju o akcijama koje su njima vidljive, sigurno je da se u medijskim izveštajima precenjuje prisustvo velikih donatora u odnosu na male, kao i udeo novca u strukturi donacija robe i usluga. Istovremeno, novčana vrednost robe se ne može uvek precizno odrediti, stoga su procene fondancije Catalyst Balkans koje se odnose na doniranu sumu približne. Štaviše, čak i da su medijske objave sveobuhvatne, ne postoji metodološki savršen način da se kontroliše pouzdanost podataka. Međutim, iako se prethodno navedena ograničenja ne mogu prevazići dokle god ne postoje zvanično zabeleženi podaci o učestalosti i intenzitetu donacija, kontrola pouzdanosti podataka se delom postiže kroz upoređivanje podataka (jer često više medijskih kanala izveštava o jednoj akciji) i proces verifikacije koji se obavlja kroz direktnu komunikaciju sa donatorima i primaocima donacija.

Uprkos gorepomenutim ograničenjima, možemo sa sigurnošću tvrditi da zabeležene vrednosti, iako nisu sveobuhvatne, pružaju pouzdane procene minimalnog nivoa davanja. Stoga, kada je reč o broju dobrotvarnih akcija, možemo sa sigurnošću reći da prikazani broj donacija predstavlja minimalnu procenu stvarne situacije jer su se predstavljene akcije zasigurno desile, i da su prave vrednosti sigurno veće. Isto važi i za ostale pokazatelje, kao što su donirana suma, struktura donatora, primalaca, korisnika donacija, itd. Stoga, podaci fondacije Catalyst Balkans se mogu koristiti kao pokazatelji minimalnog stepena razvijenosti davanja za opšte dobro u određenoj zemlji, što dalje omogućava kontinuirano praćenje trendova koji se odnose na količinu i intenzitet davanja, kao i trendova koji se odnose na kvantitet i kvalitet medijske pokrivenosti.

Pojmovnik

Filantropija	Davanje za socijalno dobro bez kompenzacije, odnosno dobrovoljno davanje novca, robe, vremena ili usluga radi pomoći nekome ili poboljšanja društva.
Donacija	Predmet darivanja, tj. novac, roba, vreme i/ili usluge koji se dobrovoljno pružaju onima kojima je pomoć potrebna, bez ostvarivanja naknade.
Akcija davanja	Jedinstveni događaj, tj. slučaj prikupljanja donacija. Može se sastojati od pojedinačnih ili višestrukih donacija (npr. kampanja u kojoj građani prikupljaju masovne donacije za nečije lečenje). Akcije davanja, iako prikazane agregatno, nisu jednake veličine, te ih je teško međusobno upoređivati.
Donator	Fizičko ili pravno lice koje daruje novac, vreme, usluge i/ili robu. Radi lakšeg praćenja trendova, donatori su podeљeni na tipove.
Gradići (kroz masovne kampanje)	Tip donatora – veliki broj građana koji se stoga ne mogu identifikovati po imenu.
Poslovni sektor	Tip donatora – kompanije (više od 50 zaposlenih), korporativne fondacije i mala i srednja preduzeća (manje od 50 zaposlenih).
Pojedinci	Tip donatora – građani koji se mogu identifikovati.
Mešoviti donatori	Tip donatora – slučajevi gde jedna akcija davanja uključuje više tipova donatora.
Priomaoci donacija	Privatna i/ili pravna lica koja primaju donacije direktno od donatora. Tipovi primalaca donacija su neprofitne organizacije, pojedinci i porodice, javne institucije, lokalne i nacionalne vlasti. Kao primaoci, pojedinci i porodice su uglavnom i korisnici donacija, dok su ostali tipovi primalaca neretko kanal pružanja pomoći krajnjim korisnicima.
Krajnji korisnici donacija	Ciljne grupe za čiju dobrobit su donacije namenjene. Na primer, ako je određena škola primalac donacije, krajnji korisnici su deca koja idu u tu školu.
Korisnici usluga lokalne zajednice	Ciljne grupe koje ostvaruju dobrobit pri korišćenju onih usluga za čije pružanje je ustanova lokalne zajednice primila donaciju.
Nameravani efekat donacije	Tip efekta koji bi donacija trebalo da ostvari. Kratkoročne donacije su potrošna roba, materijali i namirnice, dok u dugoročne donacije spadaju kapitalne investicije, oprema i stipendije.
Način davanja	Kako se akcija donacije realizovala. U tom smislu, delimo donacije na nekoliko kategorija: direktnе donacije, kampanje, događaji i konkursi.

Direktna donacija	Slučaj u kojem poznati donator bira primaoca (instituciju korisnika) i donira direktno bez posrednika; donacija može, ali ne mora biti deo šire kampanje.
Kampanja	Široko objavljeni poziv za donacije za određenu svrhu. Ona je kontinuirana, odvija se u dužem vremenskom periodu i može se sastojati od više događaja. Kampanje mogu biti lokalne, regionalne ili nacionalne.
Događaj	Dešavanje organizovano s ciljem prikupljanja sredstava za određene pojedinačne ili višestruke svrhe. To može biti samostalan događaj ili organizovan kao deo kampanje.
Konkurs	Javno objavljen poziv za podnošenje predloga/aplikacija za grantove/donacije. Najavljuje ga donator i obično ima dobro razrađene kriterijume za odabir.

Trendovi davanja

Statistički značajane razlike na nivou $\alpha=0.05$

Geografska raspodela davanja

(broj akcija na 100.000 stanovnika)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Priština	29	~ 38	↗ 55	~ 30	↘ 15	~ 36	~ 15
Uroševac	31	~ 33	~ 30	↘ 7	~ 2	↗ 13	~ 8
Gnjilane	26	~ 23	~ 36	~ 16	~ 8	↗ 41	~ 12
Đakovica	16	~ 17	~ 25	↗ 22	↗ 30	↘ 28	↗ 26 ⁹
Mitrovica	32	~ 30	~ 27	~ 17	~ 14	~ 32	~ 12
Prizren	7	↗ 18	↘ 15	↗ 13 ¹⁰	~ 8	~ 22	~ 7
Peć	8	↗ 21	~ 11	~ 8	~ 5	~ 11	~ 2

Mesečna raspodela davanja

(deo akcija davanja)

	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Januar	5%	~ 7%	~ 6%	~ 6%	~ 8%	↘ 3%	↗ 9%
Februar	5%	~ 2%	↗ 5%	~ 8%	~ 11%	↘ 1%	↗ 7%
Mart	5%	~ 7%	~ 7%	↗ 11%	↘ 6%	↗ 11%	↘ 6%
April	10%	↘ 6%	↗ 19%	↘ 7%	~ 4%	↗ 28%	↘ 12%
Maj	8%	~ 9%	~ 8%	~ 8%	↗ 15%	~ 15%	~ 13%
Jun	8%	~ 9%	~ 12%	~ 11%	↘ 5%	~ 7%	~ 6%
Jul	11%	↘ 6%	~ 5%	~ 8%	~ 7%	~ 5%	↗ 11%
Avgust	8%	~ 6%	~ 5%	↗ 15%	~ 12%	↘ 4%	~ 3%
Septembar	10%	↘ 7%	~ 6%	~ 4%	↗ 12%	↘ 6%	~ 8%
Oktobar	13%	~ 10%	↘ 6%	~ 4%	~ 6%	~ 5%	~ 4%
Novembar	8%	~ 9%	↘ 6%	~ 6%	~ 3%	~ 5%	~ 7%
Decembar	9%	↗ 22%	↘ 15%	~ 12%	~ 11%	~ 10%	↗ 16%

⁹ U apsolutnim vrednostima beleži se pad u broju akcija davanja u regiji Đakovice između 2020. i 2021. godine. Međutim, u odnosu na ukupan broj akcija svake godine, 26 akcija davanja je veće nego 28.

¹⁰ Ibid.

Oblasti davanja	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Udeo akcija davanja							
Smanjenje siromaštva	51%	37%	47%	26%	28%	9%	13%
Zdravstvo	15%	16%	14%	26%	20%	8%	13%
Obrazovanje	7%	10%	10%	22%	31%	12%	25%
Podrška marginalizovanim grupama	16%	20%	13%	15%	14%	10%	16%
Ostalo	11%	17%	16%	11%	7%	61%	33%
Udeo donirane sume							
Smanjenje siromaštva	37%	14%	22%	23%	21%	10%	6%
Zdravstvo	18%	53%	33%	42%	34%	24%	17%
Obrazovanje	6%	7%	10%	16%	1%	17%	1%
Podrška marginalizovanim grupama	18%	9%	11%	12%	38%	15%	2%
Ostalo	21%	17%	24%	7%	6%	34%	74%
Struktura donatora	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Udeo akcija davanja							
Gradani	49%	45%	34%	31%	29%	18%	26%
Poslovni sektor	11%	16%	13%	18%	12%	28%	14%
Pojedinci	22%	28%	38%	33%	45%	37%	48%
Ostalo	18%	11%	15%	18%	14%	17%	12%
Udeo donirane sume							
Gradani	38%	35%	36%	50%	41%	45%	24%
Poslovni sektor	31%	11%	24%	9%	8%	19%	70%
Pojedinci	15%	22%	8%	6%	17%	7%	3%
Ostalo	16%	31%	32%	35%	34%	29%	3%

Davanje dijaspora	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Udeo akcija davanja	38%	26%	45%	36%	49%	31%	28%
Udeo donirane sume	23%	17%	24%	25%	43%	55%	12%
Struktura primalaca							
	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Udeo akcija davanja							
Pojedinci/porodice	72%	68%	63%	58%	69%	43%	54%
Neprofitne organizacije	12%	12%	23%	20%	18%	13%	25%
Institucije	11%	18%	12%	17%	13%	16%	14%
Lokalne/nacionalne vlasti	1%	1%	1%	3%	0%	27%	6%
Ostalo	4%	1%	1%	2%	0%	1%	1%
Udeo donirane sume							
Pojedinci/porodice	62%	58%	53%	52%	27%	37%	15%
Neprofitne organizacije	24%	13%	12%	16%	41%	24%	79%
Institucije	11%	22%	16%	14%	26%	19%	2%
Lokalne/nacionalne vlasti	1%	2%	19%	6%	6%	19%	3%
Ostalo	2%	5%	0%	12%	0%	1%	2%

Kategorija krajnjih korisnika	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.						
Udeo akcija davanja													
Osobe sa invaliditetom	7%	~	7%	~	5%	↗	8%	~	6%	~	4%	↗	10%
Osobe sa zdravstvenim problemima	9%	~	13%	↘	9%	↗	20%	↘	12%	~	10%	~	9%
Ekonomski ugrožene osobe	55%	↘	42%	↗	56%	↘	31%	~	29%	↗	42%	↘	26%
Korisnici usluga lokalne zajednice	13%	~	15%	~	14%	↗	24%	↗	36%	~	30%	~	36%
Ostalo	16%	↗	23%	↘	16%	~	17%	~	17%	~	14%	~	19%
Udeo donirane sume													
Osobe sa invaliditetom	16%	~	9%	↘	1%	↗	10%	~	10%	~	8%	↗	66%
Osobe sa zdravstvenim problemima	6%	↗	25%	↘	17%	↗	35%	↘	14%	↗	23%	↘	15%
Ekonomski ugrožene osobe	37%	↘	15%	↗	24%	~	28%	~	22%	↗	29%	↘	10%
Korisnici usluga lokalne zajednice	25%	↘	10%	~	14%	~	9%	↗	18%	↘	6%	↘	1%
Ostalo	16%	↗	41%	~	44%	~	18%	↗	36%	~	34%	↘	8%
Način davanja	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.						
Udeo akcija davanja													
Direktne donacije	42%	↗	50%	~	53%	↘	35%	~	41%	↘	28%	↗	57%
Kampanje/Pozivi	48%	~	47%	↘	38%	↗	47%	~	52%	↗	71%	↘	34%
Događaji	10%	↘	3%	↗	9%	↗	14%	↘	7%	↘	1%	↗	8%
Konkursi	0%	~	0%	~	0%	↗	4%	↘	0%	~	0%	~	1%
Udeo donirane sume													
Direktne donacije	38%	~	42%	~	40%	↘	8%	~	10%	~	11%	↗	72%
Kampanje/Pozivi	58%	~	51%	~	56%	~	58%	↗	73%	↗	88%	↘	26%
Događaji	4%	~	7%	~	4%	↗	26%	~	17%	↘	1%	~	2%
Konkursi	0%	~	0%	~	0%	~	8%	↘	0%	~	0%	~	0%

Nameravani efekat davanja	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Udeo akcija davanja							
Jednokratna podrška	74%	74%	73%	56%	55%	70%	57%
Dugoročna podrška	18%	18%	19%	36%	44%	28%	38%
Nepoznato	8%	8%	8%	8%	1%	2%	5%
Udeo donirane sume							
Jednokratna podrška	60%	69%	53%	55%	46%	44%	28%
Dugoročna podrška	23%	24%	23%	32%	53%	53%	72%
Nepoznato	17%	7%	24%	13%	1%	3%	0%

Istraživanje Kosovo daruje 2021: Izveštaj o dobročinstvu i ovu publikaciju osmisnila je fondacija Catalyst (Catalyst Balkans) uz velikodušnu podršku Fondacija C.S. Mott (C.S. Mott Foundation) i Fonda braće Rockefeller (Rockefeller Brothers Fund). Mišljenja izneta u ovoj publikaciji ne odražavaju nužno mišljenja Fondacije C. S. Mott i Fonda braće Rockefeller ili njihovih partnera.

podržali

U sećanje na Aleksandru Vesić

Prevod
Jovana Moc

Autorke
Maja Gligorić
Adelina Ajdari

Prikupljanje podataka
Adelina Ajdari

Dizajn
Dragana Pavlović

Urednik
Vuk Vuković

Kvalitet podataka
Jelena Bekčić

Jul, 2022. godine
Beograd